

Strategia rozwoju dyscypliny Nauki Fizyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim na lata 2021-2023

Niniejsza strategia jest kontynuacją „Strategii rozwoju Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej na lata 2018-2020” w obszarze badań naukowych w dyscyplinie Nauki Fizyczne.

Cele strategii

1. Stałe podnoszenie jakości badań prowadzonych w Uniwersytecie Jagiellońskim w dyscyplinie Nauki Fizyczne, a przez to utrzymanie wysokiej pozycji w Polsce oraz wzrost znaczenia Nauk Fizycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w międzynarodowym środowisku badawczym.
2. Zapewnienie trwałych podstaw rozwoju dyscypliny: potencjału kadrowego, infrastruktury badawczej i długoterminowej współpracy międzynarodowej.
3. Utrzymanie najwyższej kategorii badawczej A+ w ewaluacji dyscyplin naukowych.
4. Optymalne wykorzystanie warunków jakie daje program „Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim” i nadanie dyscyplinie impulsu rozwojowego.
5. Wzrost wpływu badań naukowych prowadzonych w dyscyplinie na otoczenie społeczne i gospodarcze, intensyfikacja zastosowań wyników prowadzonych badań.
6. Efektywna popularyzacja wyników badań i skuteczna promocja dyscypliny.

Ramy organizacyjne

Badania w dyscyplinie Nauki Fizyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 2017-2021 prowadzone są przez ponad dwieście osób z kilku wydziałów, ale ich zasadnicza część jest realizowana na Wydziale Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej. Dlatego strategia rozwoju Nauk Fizycznych zakłada ścisłą współpracę Władz Wydziału, Władz Instytutu Fizyki im. Mariana Smoluchowskiego, Instytutu Fizyki Teoretycznej, Obserwatorium Astronomicznego i Instytutu Informatyki Stosowanej. Ważną rolę odgrywa także współpraca ze Szkołą Dokorską Nauk Ścisłych i Przyrodniczych.

Kierunki badań

Aktualnie w dyscyplinie Nauki Fizyczne prowadzone są badania w następujących specjalnościach:

- Fizyka matematyczna, teoria grawitacji i astrofizyka, teoria pola.
- Fizyka atomowa i molekularna, optyka kwantowa, fotonika, informatyka kwantowa.
- Fizyka fazy skondensowanej i fizyka materiałowa.
- Fizyka statystyczna i teoria układów złożonych.
- Fizyka jądrowa i fizyka oddziaływań fundamentalnych.
- Biofizyka i fizyka medyczna.
- Zastosowania fizyki w uczeniu maszynowym, kognitywistyce, badaniach nad mózgiem.

Elementy strategii

BADANIA NAUKOWE

Jakość i rozpoznawalność. Dla rozwoju Nauk Fizycznych w Uniwersytecie Jagiellońskim kluczowe jest dążenie do prowadzenia badań naukowych na najwyższym światowym poziomie. Badania w dyscyplinie powinny prowadzić do znaczących wyników ze względu na ich nowatorstwo i poziom wpływu na polskie i międzynarodowe środowisko naukowe lub otoczenie gospodarcze i społeczne. Na podejmowane zagadnienia powinny mieć wpływ perspektywy rozwojowe w różnych obszarach dyscypliny, a aktualność tematyki badań powinna być zapewniona przez intensywną wymianę idei z innymi silnymi ośrodkami naukowymi w Polsce i za granicą przez:

- Bezpośrednią współpracę badawczą.
- Długoterminowe staże pracowników w zewnętrznych instytucjach naukowych.
- Szersze otwarcie na kadry zewnętrzne.
- Udział w znaczących międzynarodowych projektach naukowych.
- Organizację wydarzeń naukowych, takich jak konferencje i szkoły naukowe.

Wyniki naukowe o dużym wpływie na rozwój dyscypliny, publikacje w najlepszych czasopismach oraz uzyskane patenty i wdrożenia powinny być premiiowane, w szczególności przez kontynuację programu nagradzania za wyniki naukowe na Wydziale FAIS. [Wsk. 1.1-1.8].

Różnorodność i spójność. W dyscyplinie Nauki Fizyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim prowadzone są badania w szerokim zakresie specjalności z zastosowaniem różnorodnej metodologii: o charakterze eksperymentalnym, teoretycznym i stosowanym. Wszelchność prowadzonych badań, która jest silnym atutem Nauk Fizycznych w Uniwersytecie Jagiellońskim i długoterminową podstawą rozwoju dyscypliny, powinna zostać utrzymana. W budowaniu jakości badań należy opierać się na już istniejącym potencjale naukowym, z uwzględnieniem pozycji naukowej i produktywności działających grup badawczych [Wsk. 1.1-1.8]. Różnorodność badań nie może powodować nadmiernego rozproszenia zasobów, któremu należy przeciwdziałać przez:

- Łączenie grup badawczych o podobnej tematyce, gdy ich zasoby są niewystarczające do osiągnięcia wyników wysokiej jakości.
- Rozszerzenie zespołów badawczych poprzez dołączenie naukowców z różnych zakładów, instytutów i wydziałów, by realizować badania na urządzeniach znajdujących się w laboratoriach Wydziału FAIS.
- Wzmocnienie współpracy między grupami eksperymentalnymi i teoretycznymi.

Współpraca naukowa. Szczególną rolę powinna odgrywać interdyscyplinarna współpraca naukowa w ramach Uniwersytetu oraz współpraca z wiodącymi ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą.

Badacze, działający w ramach dyscypliny Nauki Fizyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim, często biorą udział w projektach badawczych przekraczających granice dyscypliny, otrzymując wartościowe rezultaty z pogranicza fizyki i astronomii, informatyki, matematyki, chemii, nauk biologicznych, nauk

medycznych, kognitywistyki. Umożliwia to pełne wykorzystanie potencjału naukowego tak Nauk Fizycznych, jak całego Uniwersytetu oraz sprzyja zastosowaniom wyników naukowych. Interdyscyplinarność w Uniwersytecie jest silnie wspierana w ramach programu „Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim”, dla Nauk Fizycznych przez Priorytetowe Obszary Badawcze: Sci-Mat, Digi-World i Anthropocene. Potencjał tych programów do nadawania silnego impulsu rozwojowego, poszerzenia tematyki badawczej oraz bazy kadrowej powinien być w pełni wykorzystany. Współpraca z innymi wydziałami Uniwersytetu powinna pomóc w pozyskiwaniu grantów interdyscyplinarnych. [Wsk. 1.3, 1.6, 1.8, 2.5, 3.5].

Należy dążyć do zintensyfikowania współpracy naukowej z Narodowym Centrum Promieniowania Synchrotronowego SOLARIS, stanowiącym unikatowe w tej części Europy narzędzie badawcze do analizy struktury i własności materiałów, wspierać współpracę naukową z innymi instytucjami naukowymi Krakowa (Instytut Fizyki Jądrowej PAN, Akademia Górniczo-Hutnicza, Politechnika Krakowska) a także działania Konsorcjum Warszawa-Fizyka-Kraków, promującego wspólne działania Wydziału Fizyki UW i Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej UJ.

Szczególną rolę musi odgrywać współpraca naukowa z wiodącymi ośrodkami naukowymi za granicą i udział w międzynarodowych programach i współpracach badawczych, w szczególności z CERN i FAIR. Należy dążyć do maksymalizacji korzyści z płynących z tej współpracy oraz utrzymania odpowiedniego składu osobowego i poziomu doświadczenia grup badawczych przez możliwą dodatkową alokację zasobów. Wskazane jest, by wspomagać współpracę międzynarodową za pomocą zewnętrznych środków. Należy dążyć do podpisywania umów naukowych na wymianę naukową z instytucjami zagranicznymi oraz starać się o pełniejsze wykorzystanie możliwości, jakie daje związek uczelni „Una Europa”. [Wsk. 2.2, 2.4, 2.8].

ZASOBY I ORGANIZACJA

Kadra. Należy zmierzać do tego, by zapewnić badaczom możliwie najlepsze warunki pracy oraz prowadzić działania monitorujące, motywujące i premiujące aktywność, takie jak:

- Wnikliwa ocena okresowa działalności naukowej.
- Aktywna polityka awansowa, motywująca do ciągłego rozwoju.
- Premiowy system wynagradzania.

Działalność naukowa pracowników i zakładów naukowych powinna być oceniana z użyciem m.in. wskaźników intensywnych dotyczących liczby i jakości publikacji oraz innych osiągnięć naukowych, z uwzględnieniem kryteriów ewaluacji naukowej oraz brać pod uwagę skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznego finansowania badań i działania zmierzające do zwiększenia rozpoznawalności międzynarodowej Nauk Fizycznych UJ. W ocenie należy uwzględniać specyfikę różnych gałęzi badań, rangę najistotniejszych osiągnięć naukowych i wpływ na inne badania. Od badaczy pracujących w dyscyplinie należy wymagać aspiracji rozwojowych i zaangażowania stosownego do aktualnej wysokiej pozycji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W przypadku stwierdzenia niewystarczającej aktywności zalecane jest podjęcie zdecydowanych działań naprawczych. Pracownikom, którzy wykazują wyjątkowo wysoką i owocną aktywność naukową należy umożliwić czasowe zwolnienie z części obowiązków dydaktycznych i organizacyjnych.

Nowe kadry. Dla długoterminowego rozwoju dyscypliny kluczowa jest systematyczna wymiana kadr i pozyskiwanie nowych pracowników na wczesnych etapach rozwoju naukowego. Należy dążyć do tego, by zatrudniać najlepszych kandydatów na drodze wcześniej i szeroko ogłaszanych otwartych konkursów, rozstrzyganych głównie w oparciu o osiągnięcia naukowe, ze znaczącym udziałem zewnętrznych recenzentów o wysokim autorytecie naukowym. Jest zalecane, by zatrudniać osoby, które odbyły staże w renomowanych ośrodkach naukowych i posiadają potencjał efektywnego pozyskiwania zewnętrznych środków na badania oraz budowy grupy badawczej. Oprócz zatrudniania młodszych pracowników na stanowiskach adiunktów zalecane jest:

- Zwiększenie udziału w badaniach pracowników zatrudnionych na stażach podoktorskich i doktorantów, zatrudnianych ze środków zewnętrznych, przede wszystkim z grantów.
- Poszukiwanie nowych liderów dla słabszych grup w drodze otwartych konkursów na stanowiska profesorskie.
- Pozyskiwanie wysokiej klasy badaczy w aktywnych w UJ obszarach jako profesorów wizytujących

[Wsk. 3.1-3.7].

Infrastruktura. Warunkiem koniecznym do prowadzenia badań na najwyższym poziomie światowym jest posiadanie odpowiednio nowoczesnej infrastruktury badawczej. Dalszy rozwój tej infrastruktury oraz jej efektywne wykorzystanie powinny być wspierane przez:

- Otrzymane duże granty inwestycyjne, takie jak ATOMIN 2.0 oraz dalsze pozyskiwanie podobnego rodzaju grantów.
- Przeglądy efektywności wykorzystania posiadanej infrastruktury realizowane co 3-4 lata.
- Dynamiczną alokację miejsc w pokojach pracy cichej dla doktorantów i postdoków, w oparciu o coroczne przeglądy.
- Wykorzystanie możliwości tkwiących w programie IDUJ, dotyczących zatrudniania pracowników badawczych.
- Utrzymanie programów mających na celu pokrycie kosztów konserwacji i modernizacji już posiadanej infrastruktury badawczej (m.in. Aparaturowy Fundusz Interwencyjny).
- Podtrzymanie dostępu do dużej infrastruktury badawczej poprzez aktywny udział grup badawczych z Uniwersytetu w dużych kolaboracjach.
- Utworzenie laboratoriów certyfikowanych umożliwiających świadczenie usług komercyjnych dla podmiotów zewnętrznych.

[Wsk. 2.1-2.6, 3.5, 4.2].

Elementy polityki finansowej

- Granty ze źródeł zewnętrznych.** Kluczowym czynnikiem dla dynamizacji rozwoju badań jest pozyskiwanie środków na badania ze źródeł zewnętrznych. Badacze działający w dyscyplinie Nauki Fizyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim wykazują wysoką indywidualną skuteczność w uzyskiwaniu różnego rodzaju grantów krajowych i zagranicznych. Należy wzmacniać tę pozytywną tendencję i wspierać osoby oraz grupy badawcze w staraniach o granty i w realizacji tych projektów. W miarę pojawiających się możliwości należy zabiegać o większe granty instytucjonalne. Zaleca się intensyfikację i wsparcie starań o prestiżowe granty międzynarodowe, np. granty ERC oraz granty z programu Horizon Europe lub Centra Doskonałości Naukowej Dioscuri. [Wsk. 2.1-2.6].

- **Granty wewnętrzne.** Zaleca się rozszerzenie systemu grantów wewnętrznych ukierunkowanego na:
  - finansowanie wstępnej fazy badań, poprzedzającej wystąpienie o środki zewnętrzne lub finansowanie wkładu własnego w zewnętrzne projekty;
  - realizację nowatorskich projektów, które nie otrzymały zewnętrznego finansowania lub projektów mających na celu zmianę tematyki badań;
  - wspieranie mobilności międzynarodowej pracowników.
 [Wsk. 2.7]
- **Subwencja na badania.** Podział subwencji na badania powinien być dokonywany z uwzględnieniem osiągniętych rezultatów naukowych i badawczo-rozwojowych.

Przyjazne środowisko badawcze. Należy stosować możliwie najprostsze i najszybsze procedury administracyjne w ramach Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz dążyć do dalszego rozwoju przyjaznego środowiska dla badań naukowych przez efektywne wsparcie administracyjne i techniczne. Zasady organizacji powinny sprzyjać wyzwoleniu indywidualnej inicjatywy badaczy.

WPŁYW NA OTOCZENIE SPOŁECZNE I GOSPODARCZE

Współpraca z przemysłem. Ważnym elementem strategii rozwoju dyscypliny jest współpraca z otoczeniem gospodarczym w realizacji projektów typu „badania + rozwój” (B+R), współpraca prowadząca do powstawania patentów oraz komercjalizacji wyników badań. Współpraca ta powinna być wzmacniana przez:

- Wspieranie badań aplikacyjnych, mających potencjał wdrożeniowy, w szczególności z wykorzystaniem zasobów programów SciMat i ATOMIN 2.0
  - Pomoc w uzyskiwaniu patentów i tworzenia spółek typu spin-off.
  - Wsparcie organizacyjne dla sprzedaży usług badawczych i prac eksperckich.
  - Utworzenie katalogu ilustrującego ofertę usług badawczych dla podmiotów zewnętrznych.
  - Wykorzystanie infrastruktury badawczej oferowanej przez firmy.
  - Zoorganizowanie regularnego Programu Praktyk Studenckich na Wydziale, nawiązanie współpracy z firmami umożliwiającej praktyki studentów wszystkich stopni i działania zmierzające do zaangażowania firm w rozwój kierunku studiów „Fizyka dla firm”.
- [Wsk. 1.7, 1.8, 4.1-4.5].

Istotne dla wpływu na otoczenie społeczno-gospodarcze są uzyskanie pozytywnych wyników badań klinicznych przez Jagielloński Pozytonowy Tomograf Emisyjny (JPET) oraz planowana budowa spektrometru masowego AMS.

Kształcenie. Długoterminowy rozwój dyscypliny wymaga stałego dopływu dobrze wykształconej kadry. Dlatego wspierane powinny być działania służące dobremu kształceniu na kierunkach związanych z dyscypliną oraz pozyskaniu możliwie największej liczby dobrych kandydatów na studia pierwszego i drugiego stopnia oraz do szkoły doktorskiej. Promocja dyscypliny wśród potencjalnych kandydatów powinna zachodzić przez prezentację wyników badań i sukcesów absolwentów i motywacyjny system stypendialny. Należy zachęcać do pozyskiwania kandydatów na studia doktoranckie po studiach w innych ośrodkach krajowych i zagranicznych. Zaleca się znaczące poszerzenie oferty specjalistycznych

kursów dla doktorantów i zwiększenie dostępności tych kursów np. przez obniżenie progu liczebności słuchaczy. Na studiach pierwszego i drugiego stopnia warto upowszechniać model indywidualnego tutoring i angażować studentów w badania naukowe, które mogą prowadzić m.in do złożenia aplikacji w prestiżowym programie MEiN „Diamentowy Grant”. Zaleca się angażowanie studentów kierunku Informatyka Stosowana w projekty interdyscyplinarne. [Wsk. 1.5, 2.9, 3.7]

Upowszechnianie wyników badań i popularyzacja. Upowszechnienie informacji o rezultatach badań i ich znaczeniu wśród szerszego grona odbiorców jest kluczowe dla realizacji podstawowej misji Uniwersytetu, jaką jest poszerzanie i przekazywanie wiedzy oraz związanych z nią wartości, a także możliwa inspiracja podmiotów gospodarczych do rozwoju badań stosowanych i nawiązania współpracy. Należy kontynuować, wspierać i rozwijać dobrze działające projekty: imprezy i konkursy promujące naukę, wykłady popularnonaukowe, promocję z udziałem internetu i poszerzać działania prowadzone ze wsparciem klasycznych mediów: telewizji, radia i czasopism. Zaleca się, by rozważyć realizację programu szerszej promocji wyników badań w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych we współpracy z innymi wiodącymi polskimi ośrodkami naukowymi, z możliwym wsparciem władz i mediów państwowych oraz fundacji wspierających badania.

Reprezentacja zewnętrzna. Przedstawiciele Nauk Fizycznych UJ powinni być obecni w zewnętrznych, w tym międzynarodowych, organizacjach, towarzystwach, komitetach naukowych i doradczych oraz aktywnie współuczestniczyć w kształtowaniu wysokich standardów organizacji i oceny badań naukowych oraz tworzeniu dobrych warunków dla prowadzenia badań i dla ich zastosowań gospodarczych.

Wskaźniki wspomagające ilościową ocenę realizacji wybranych aspektów strategii:

Wsk. 1. Wyniki badań.

1. Całkowita liczba punktowanych publikacji.
2. Liczba publikacji za przynajmniej 140 punktów wg listy Ministerstwa Edukacji i Nauki.
3. Liczba publikacji uzyskanych w ramach programów IDUJ.
4. Liczba publikacji uzyskanych we współpracy krajowej i międzynarodowej.
5. Liczba publikacji z udziałem studentów I, II i III stopnia.
6. Liczba publikacji interdyscyplinarnych.
7. Liczba patentów krajowych i zagranicznych.
8. Liczba patentów uzyskanych w ramach programów IDUJ.

Wsk. 2. Projekty badawcze i współpraca naukowa.

1. Liczba wniosków składanych w ramach krajowych programów badawczych i badawczo-rozwojowych.
2. Liczba wniosków składanych w ramach zagranicznych programów badawczych i badawczo-rozwojowych.
3. Odsetek projektów badawczych i badawczo-rozwojowych składanych w ramach krajowych programów badawczych i badawczo-rozwojowych, zakończonych przyznaniem finansowania.
4. Odsetek projektów badawczych i badawczo-rozwojowych składanych w ramach zagranicznych programów badawczych i badawczo-rozwojowych, zakończonych przyznaniem finansowania

5. Liczba uzyskanych grantów interdyscyplinarnych, w których bierze udział więcej niż jedna podstawowa jednostka organizacyjna.
6. Całkowita kwota uzyskana z zewnętrznych projektów na badania w ramach Nauk Fizycznych UJ.
7. Kwota przeznaczona na granty wewnętrzne przez jednostki związane z dyscypliną.
8. Liczba umów o współpracy naukowej podpisanych z krajowymi i zagranicznymi instytucjami.
9. Liczba laureatów programu „Diamentowy Grant” reprezentujących Nauki Fizyczne.

Wsk. 3. Kadra.

1. Liczba nowych stałych pracowników badawczych.
2. Liczba nowych pracowników badawczych na stanowiskach czasowych finansowanych ze środków własnych.
3. Liczba nowo przyjętych pracowników na stanowiskach profesora uczelni i profesora.
4. Liczba pracowników badawczych na stanowiskach czasowych finansowanych z grantów.
5. Liczba nowych pracowników naukowych pozyskanych w ramach programów badawczych IDUJ.
6. Liczba profesorów wizytujących.
7. Liczba przyjętych doktorantów, którzy ukończyli studia magisterskiej poza UJ.

Wsk. 4. Wdrożenia i współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

1. Liczba umów z podmiotami zewnętrznymi (komercjalizacja, partnerstwo, sprzedaż usług) w zakresie B+R oraz projektów edukacyjnych.
2. Liczba certyfikowanych laboratoriów.
3. Całkowite wpływy za sprzedaż usług badawczych, licencji, praw patentowych.
4. Liczba utworzonych spółek spin-off.
5. Liczba praktyk studenckich w firmach i zewnętrznych instytucjach.

Strategia rozwoju dyscypliny Nauki Fizyczne w Uniwersytecie Jagiellońskim została opracowana z udziałem wszystkich członków Rady Dyscypliny Nauki Fizyczne UJ.